

dingsadviezen te halen is. In het laatste hoofdstuk wordt het effect van gezonde voeding in combinatie met een gezondere leefstijl (zoals stoppen met roken en meer lichaamsbeweging) besproken.

Het boek ontbeert op enkele plaatsen wat kritische kanttekeningen bij de opsomming van de aanwezige medische kennis op dit gebied. Ook miste ik een samenvatting op het eind van ieder hoofdstuk, waardoor de gegeven informatie een beetje blijft zweven. Verder krijgen de Nederlandse onderzoekers naar deze materie wat veel aandacht. Een laatste punt van kritiek is dat sommige aspecten van gezonde voeding en leefstijl meerdere malen in het boek worden herhaald.

Al met al zijn de auteurs er toch in geslaagd een bondig, goed leesbaar boek te schrijven waarin de belangrijkste kennis over gezonde voeding en leefstijl in relatie tot hart en vaten wordt besproken. Ik kan het boek aanraden aan alle artsen die met hart- en vaatziekten te maken hebben.

Frans Rutten

Toegedekte emoties

Gerhard Nijhof. *Ziekenwerk – Een kleine sociologie van alledaags ziekenleven*. Amsterdam: Het Spinhuis, 2001. 141 pagina's, € 13,50. ISBN 90-5260-005-8

Hoogleraar medische sociologie Gerhard Nijhof houdt zich al tientallen jaren bezig met ziekteverhalen. Al die kennis kwam in een ander perspectief te staan vanaf het moment dat hij darmkanker kreeg. Hij schreef over zijn ervaringen een boek: *Ziekenwerk*. In het voorwoord vergelijkt hij dit boek met een reisverslag, want 'ziekte betekent ook het betreden van onbekend terrein'. Hij erkent de valkuil van dit soort exercities, want de betekenis die mensen toekennen aan de eigen ziekte beschouwen vooral medici vaak als van 'een tweede garnituur'. Hoe wil hij die valkuil ontlopen?

Hij kiest voor een driedelige en opmerkelijke aanpak. Hij gebruikt zijn medisch-sociologische notities in de eerste plaats om zijn eigen, vaak verwarrende ervaringen te ordenen in een zinvol verband. Daarnaast is de sociologie ook het middel om de schroom te overwinnen die ontstaat wanneer hij over zichzelf schrijft. Tot slot meent hij dat deze individuele ervaringen ook van nut zijn voor de medische sociologie in zijn algemeenheid, omdat deze wetenschap wat al te makkelijk leunt op het begrippenapparaat van 'gezonde' sociologen. Deze driedeling hanteert hij strikt, het hele boek door. Maar werkt dat?

Niet overal. Dat zal niemand verbazen die zijn aanpak goed tot zich laat doordrin-

gen. Want de driedeling vertoont overlap, met als belangrijkste consequentie – ongetwijfeld tegen de wil van de auteur – dat de eigen ziekte-ervaring wat buiten beeld geraakt. Anders gezegd: hij maskeert de eigen ervaring met sociologie. Hierdoor komt de authenticiteit van die ervaring onvoldoende over, en dat kan ook niet anders: het zichzelf als object nemen is als proces voor de lezer immers ontoegankelijk. Gelukkig blijft door de kieren en gaten van al die verpakte kennis nog voldoende opmerkelijks te lezen, over gebaren, gevoelens, alledaagse rituelen, gewoontes, optimisme en zwijgen – om maar enkele punten te noemen.

Ondanks de genoemde minpunten is het boek zeer de moeite waard om te lezen. Want hoewel de ervaring wat verdoezeld aan bod komt, ligt de meerwaarde ervan in het feit dat de gevoelens van het alledaagse ziek-zijn, variërend van kleinheid tot wanhoop, aantrekkelijk materiaal vormen voor een medisch-socioloog (maar in feite ook voor elke medicus). In die zin is dit boek dus ook een pleidooi voor dat vakgebied.

Frans Meulenberg

Intermezzo

Bevroren tijd

In april 1965, toen nog links nog iets voorstelde en Nederland overzichtelijk leek, publiceerde het inmiddels al lang opgeheven socialistische dagblad *het Vrije Volk* een vijftal artikelen over de problemen van de huisarts. Mooie koppen: 'Het aantal huisartsen vermindert onrustbarend', 'Huisarts doet 90 pct. van geneeskundig werk', 'Fitheid huisarts beïnvloedt volksgezondheid' en mooie leads: 'Op verschillende plaatsen in Nederland, waar de huisarts zijn praktijk neerlegt wordt geen opvolger gevonden', 'Het image van de huisarts is er op achteruit gegaan'. En ook heel herkenba-

re citaten van blijkbaar teleurgestelde geneesheren: 'Geneeskunde rendeert nooit. Het gaat erom, die twee of drie procent mensen dat anders doodgaat in leven te houden...' De krant citeert Huygen: 'Het eenmansbedrijf is volgens dr Huygen uit de tijd, het zal artsen zijns inziens gemakkelijker vallen om tot teams te komen, wanneer zij in groepen opereren, bijvoorbeeld met een gezamenlijk praktijkgebouw.' Soms lijken oude krantenleggers op geurende madeleines. Ze roepen herinneringen en aha-belevissen op. De wereld stroomt toch maar traag voorbij.

Joost Zaat